

ВІДГУК
офіційного опонента
КАРПЕКО НАДІЇ МИКОЛАЇВНИ

на дисертацію Абдуллаєва Вагіфа Ахмед огли на тему «Державна політика у сфері запобігання та протидії корупції: порівняння досвіду України та Азербайджанської Республіки», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування (галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»)

1. Актуальність обраної теми.

Корупція – це масштабна проблема, яка в епоху глобальної інформатизації створює небезпеку зниження темпів зростання глобальної торгівлі й розвитку фінансової системи. Вона послаблює довіру до державних інститутів, ускладнює бюджетно-фінансові проблеми, позбавляючи бюджет значних надходжень у вигляді митних зборів і податкових платежів, підриває систему підтримки державою бідних та соціально незахищених верств населення.

В Індексі сприйняття корупції (ІСК), що укладається глобальною антикорупційною організацією Transparency International та базується на оцінках підприємців та аналітиків з року в рік позиції як України, так і Азербайджанської Республіки у рейтингу покращуються, такий стан речей все ще є далеким від прийняттого.

Саме корупція є найбільшою проблемою як для іноземного, так і для вітчизняного бізнесу. Очевидні проблеми, викликані високим рівнем хабарництва та зловживання, зруйнованою системою цінностей суспільства, тотальною недовірою до органів державної влади та масштабним поширенням тіньової економіки. Окреслені деструктивні тенденції гальмують суспільний розвиток, збільшують нерівність та уповільнюють зростання доходів населення.

Без постійної протидії корупція буде розширюватися, а тому антикорупційну функцію сучасної держави потрібно виділяти як одне з її основних, базових завдань. Факти корупції всередині системи державного управління особливо вражають суспільство і громадськість, підривають довіру громадян до всієї системи та державних інституцій. .

Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження *Абдуллаєва Вагіфа Ахмед огли*, предметом якого обрано «державну політику у сфері запобігання та протидії корупції України та Азербайджанської Республіки».

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тем науково-дослідної роботи Чорноморського національного університету імені Петра Могили: «Державна політика формування ефективного функціонування та розвитку спроможних до самоврядування територіальних громад у процесі децентралізації як запорука

національної безпеки» (державний реєстраційний номер 0119U100372), у рамках якої автором системно представлено перспективні напрям удосконалення державної політики у сфері запобігання та протидії корупції; «Формування концептуальних засад впровадження державної Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції як чинника соціальної стабільності та національної безпеки» (державний реєстраційний номер 0120U102342), у рамках якої автором представлено пропозиції, що спрямовані на пошук ефективних методів та підходів до радикального скорочення корупції як системного явища з урахуванням міжнародного співробітництва та конструктивної взаємодії між органами публічної влади й інститутами громадянського суспільства.

Аналіз змісту дисертації, автореферату, наукових публікацій Абдуллаєва Вагіфа Ахмед огли дозволяє стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи в цілому є достатньо обґрунтованими й достовірними. Вони базуються на критичному узагальненні публікацій провідних фахівців з даної проблематики, опрацюванні широкого масиву офіційних статистичних матеріалів профільних міністерств і відомств, міжнародних організацій. Завдання дослідження логічно структуровані, відображають алгоритм дій для досягнення заявленої мети. Сформульовані автором мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження цілком відповідають темі дисертації. Висновки є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій.

Для досягнення поставленої мети як теоретико-методологічну основу використано фундаментальні положення сучасної теорії державного управління, інституціональної теорії, концепції провідних наукових шкіл з проблем стратегічного управління, розвитку, класичні й новітні погляди на сутність та інструментарій державної політики детінізації економічних відносин. Структура роботи відзначається чіткою логічною продуманістю. Узагальнення по кожному розділу є достатньо обґрунтованими та логічно репрезентовані в підсумкових висновках і рекомендаціях дисертаційної роботи. Загальна концептуальна модель дисертації в цілому органічно пов'язується з дослідженням процесу вдосконалення державної політики запобігання та протидії корупції.

Автором ґрунтовно розкрита теоретична частина дисертаційної роботи, в якій достатньо глибоко досліджені теоретико-методологічні та концептуальні засади вдосконалення державної політики запобігання та протидії корупції.

Методологічну основу роботи становлять методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах управлінської, економічної, соціальної та споріднених із ними наук

У роботі використано такі методи: метод комплексного аналізу (для забезпечення цілісності дослідження державної політики у сфері запобігання та протидії корупції та антикорупційних механізмів); метод історіографічного аналізу (для дослідження етапів антикорупційної реформи України, антикорупційної політики Азербайджанської Республіки, міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією в органах публічної влади); методи порівняння та узагальнення (у ході дослідження показників Індексу сприйняття корупції Міжнародної антикорупційної організації Transparency International (Україна, Азербайджанська Республіка, Данія, Сінгапур)); системно-

функціональний метод (при дослідженні сутності понять «корупція», «національна безпека України», «національні інтереси України», «загрози національній безпеці України», «державна політика у сфері запобігання та протидії корупції» («антикорупційна політика»), «антикорупційна стратегія», «інститути громадянського суспільства антикорупційної спрямованості», «міжнародне співробітництво у боротьбі з корупцією», «комплексний механізм запобігання та протидії корупції», «механізм взаємодії держави і громадянського суспільства у сфері запобігання та протидії корупції» та визначенні ролі й внеску інститутів громадянського суспільства у сучасні антикорупційні процеси); інституційний метод (при аналізі антикорупційних організацій загалом та Transparency International і Transparency International Ukraine зокрема, як інституту громадянського суспільства).

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз наукових гіпотез та результатів дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що дослідження містить низку теоретичних і науково-методичних положень, які розвивають науку державного управління у частині поглиблення знань про закономірності реалізації державної політики запобігання та протидії корупції.

Наукова новизна одержаних результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуального наукового завдання у галузі державного управління, що полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення державної політики у сфері запобігання та протидії корупції, а також ефективного впровадження антикорупційних механізмів на основі порівняння досвіду України, Азербайджанської Республіки та найменш корумпованих країн світу.

Найсуттєвіші результати дослідження, що містять наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

- науково обґрунтовано програмно-цільовий підхід до формування комплексного механізму запобігання та протидії корупції, синергетичний вплив якого забезпечується дією соціального, економічного, міжнародно-правового, інституційного, морально-психологічного, організаційно-правового, суспільно-громадянського механізмів запобігання та протидії корупції та спрямований на ефективну реалізацію складових антикорупційної стратегії (підстратегії громадської свідомості, підстратегії застереження, підстратегії неминучого покарання), що формують стійкість національної економіки до глобалізаційних та кризових викликів;

-удосконалено:

- інструментарій підвищення ефективності інформаційного забезпечення механізмів запобігання та протидії корупції на основі створення онлайн-платформи комплексного оцінювання ефективності державної антикорупційної політики держави, що формує комунікативну основу для інтеграції проривних антикорупційних технологій та нових політичних і соціальних вимірів у процесний компонент публічного управління, а також забезпечує динамічний

обмін інформацією між суб'єктами та об'єктами управління;

- комплексний підхід до реалізації державної політики в сфері запобігання і протидії корупції, що спрямований на захист прав та законних інтересів громадян від деструктивного впливу корупції, шляхом трансформації репресивно-каральної та превентивної компонент антикорупційної політики у інтегративний системоутворюючий публічно-управлінський вплив на суспільно-державні відносини;

- підходи до забезпечення системності у проведенні антикорупційних реформ у країнах з молодою демократією, де підсилюючим чинником політичної волі за принципами перманентності та транспарентності виступає координаційний потенціал незалежної спеціалізованої інституції міжнародного рівня, що наділена таким функціоналом: розробки та ініціювання реалізації превентивних антикорупційних заходів в органах публічної влади, впровадження стимулів щодо імплементації та реалізації положень міжнародно-правових актів, моніторинг корупційних чинників й ефективності заходів державної політики у сфері запобігання та протидії корупції; заохочення та формування культури повідомлення про можливі прояви корупції, формування антикорупційної культури особистості з високим рівнем антагонізму до будь-яких корупційних проявів;

набули подальшого розвитку:

- імплементація досвіду реалізації антикорупційних реформ найменш корумпованих країн світу на основі впровадження комплексних заходів системного усунення як причин, так і наслідків корупції, що передбачає позиціонування нульової толерантності до корупції як національної ідеї; забезпечення невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень; демократизацію суспільно-політичних відносин на основі професіоналізації керівників органів влади на різних рівнях управління; спрямування всіх суспільних процесів на людину; забезпечення високого ступеня свободи засобів масової інформації; посилення превентивно-профілактичних і контрольних заходів щодо запобігання та протидії корупції у відношенні осіб, наділених вищими виконавчими функціями;

- шляхи активізації міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією в органах публічної влади, що спрямованні на усунення перешкод налагодженню і реалізації міжнародних контактів та підвищення міжнародного іміджу країни та передбачають реалізацію комплексу заходів з підвищення рівня демократизації процесу прийняття державно-управлінських рішень, де інтегруючою складовою виступає інституціалізація функціоналу експертної групи, що створена на рівні держави із залученням міжнародних фахівців, які спеціалізуються на аналізі ймовірних передумов виникнення проявів корупції в органах публічної влади;

- понятійно-категоріальний апарат науки державного управління шляхом визначення сутності дефініційної конструкції «механізм взаємодії держави і громадянського суспільства у сфері запобігання та протидії корупції» як штучно створеної системи взаємозв'язаних між собою елементів, у середині якої суб'єкти взаємодії (органи публічної влади й інститути громадянського суспільства) за допомогою системних складових антикорупційної стратегії (функції, методи,

інструменти, норми, принципи, ресурси і заходи) здійснюють *взаємне* стимулювання і корекцію антикорупційної діяльності для досягнення візії та реалізації мети і завдань державної політики у сфері запобігання та протидії корупції;

- стратегічні вектори налагодження конструктивної взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства, що базуються на реалізації комплексу взаємопов'язаних між собою загальнодержавних заходів, серед яких найбільш значущими є такі: організація змістовно обґрунтованої і детально розробленої правової пропаганди в засобах масової інформації на всіх територіальних рівнях; забезпечення широкого доступу громадян до нормативно-правової інформації всіх її видів; розробка і законодавче закріплення новітньо-дієвих форм і способів реального інституційного залучення громадян в управлінську, охоронно-захисну та іншу діяльність держави; стимулювання набуття навичок і вмінь правомірної поведінки дітьми та підлітками з метою профілактики асоціальних дій та недопущення їх делінквентної поведінки в майбутньому.

4. Теоретичне та практичне значення наукових результатів.

Дисертаційне дослідження Абдуллаєва Вагіфа Ахмед огли є конкретним та практичним внеском в науку «Державне управління», що полягає в удосконаленні теоретико–методологічних засад та обґрунтуванні науково–прикладних рекомендацій щодо вдосконалення державної політики запобігання та протидії корупції.

Практичною цінністю досліджуваної роботи є те, що ідеї, пропозиції та висновки доведено до рівня конкретних положень, методик та рекомендацій, які можуть бути використані у практичній діяльності відповідними органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями тощо.

Результати дослідження були використані в роботі: Рівненської обласної ради під час проведення антикорупційних заходів, а також при внесенні змін до Антикорупційної програми Рівненської обласної ради на 2021-2023 рр. (довідка №01/12-263р від 22.07.2022 р.); Державної судової адміністрації України щодо формування ефективного механізму довгострокової взаємодії між інститутами громадянського суспільства антикорупційного спрямування та територіальними управліннями Державної судової адміністрації України (довідка №1/815-154 від 08.06.2022 р.); Департаменту соціального захисту населення Дніпропетровської обласної державної адміністрації при проведенні інформаційно-просвітницьких тематичних заходів, спрямованих на системне формування антикорупційної свідомості працівників адміністрації та її підрозділів, а також при налагодженні тісних зв'язків із громадськістю (довідка №3714/0/129-22 від 27.07.2022 р.).

Теоретичні положення та практичні рекомендації, які обґрунтовано в дисертаційній роботі, впроваджені в навчальний процес у ході підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «магістр» за напрямом «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форми навчання при викладанні навчальних дисциплін «Публічна служба», «Правові засади публічної служби», «Публічна політика», «Вступ до спеціальності» у

Чорноморському національному університеті імені Петра Могили (довідка № 44-45/1343 від 09.06.2022 р.).

5. Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях. Результати дослідження опубліковано в 12 наукових працях загальним обсягом 8,6 друк. арк. (особисто автора – 5,0 друк. арк.), серед яких: 2 статті в зарубіжних наукових виданнях, які мають цитування в наукометричних базах Web of Science, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у наукових виданнях інших держав та 5 публікацій у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

У дисертації Абдуллаєва Вагіфа Ахмед огли використані лише ті результати досліджень, які були отримані ним особисто. Публікації достатньою мірою відображають зміст проведеного дослідження, відповідають чинним вимогам щодо характеру видань, їх географії та повноти висвітлення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування (галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»)

6. Оцінка оформлення дисертації і змісту автореферату.

Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел.

Основний обсяг дисертації становить 204 сторінок друкованого тексту, у тому числі 7 таблиць, 4 рисунка. Список використаних джерел із 217 найменувань, 4 додатки.

7. Дискусійні положення і критичні зауваження по роботі:

Необхідно відмітити все ж деякі зауваження до виконаної дисертації.

1. Розглядаючи роль та значення громадянського суспільства у процесах запобігання та протидії корупції (п. 1.3.) та взаємодію органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства у сфері запобігання та протидії корупції (п. 3.3.) дисертантом використовується формулювання «взаємодія органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства». Виходячи із цього та назви п. 3.3. першість даної взаємодії та превалююча ініціатива належить державі та органам публічної влади. У зв'язку із цим, необхідно у теоретичній частині дослідження більш змістовно обґрунтувати саме першість держави та органів публічної влади, наділеність їх більшим обсягом повноважень у питаннях їх взаємодії з інститутами громадянського суспільства антикорупційної спрямованості.

2. У п. 3.3. «Взаємодія органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства у сфері запобігання та протидії корупції» у межах удосконалення понятійно-категоріального апарату державного управління при наданні визначення «механізм взаємодії держави і громадянського суспільства у сфері запобігання та протидії корупції» дисертант наводить визначення поняття «взаємодія». На наш погляд у достатній мірі не розкрито дане поняття, не

визначено його предметну сутність. Було б доцільно у першому розділі теоретичної частини роботи розкрити специфіку саме поняття «взаємодія», показати варіативність визначення цієї дефініції іншими авторами та обґрунтувати змістовні відмінності у таких споріднених між собою поняттях як, «взаємодія», «взаємозв'язок», «взаємовідносини», «взаємовплив» тощо.

3. У представленій роботі у межах п. 1.3., п. 3.3. доцільно було б теоретичний матеріал дослідження проілюструвати більшою кількістю конкретних позитивних і негативних прикладів співпраці між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства антикорупційної спрямованості, адже, будь-яка невдача чи успіх – це однаково безцінний управлінський досвід, тільки позитивний досвід показує результативні, конструктивні шляхи досягнення мети, а негативний – деструктивні.

4. Як факт існує велика кількість антикорупційних інститутів громадянського суспільства. Об'єктивно поміж ними є певна диференціація, відтак, можна говорити про їх типи та види, однак у роботі автор не класифікує дані інститути, а підходить до них як до єдиної моделі. Було б доречно запропонувати авторську класифікацію антикорупційних інститутів громадянського суспільства за напрямом діяльності (моніторинг та звітування; підвищення обізнаності; адвокації; акції прямої дії; нарощування експертних компетенцій; співурядування тощо).

Зазначені дискусійні положення, зауваження і недоліки є свідченням складності та багатоаспектності досліджуваної проблематики, не знижують наукової цінності дисертації та принципово не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження Абдуллаєва Вагіфа Ахмед огли.

8. Загальні висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам.

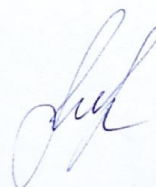
Дисертація, що виконана Абдуллаєвим Вагіфом Ахмед огли на тему «Державна політика у сфері запобігання та протидії корупції: порівняння досвіду України та Азербайджанської Республіки» є завершеною науково-дослідною роботою, що виконана на актуальну тему. Робота є самостійним науковим дослідженням, що характеризується єдністю і логікою викладення, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із удосконаленням державної політики у сфері запобігання та протидії корупції. Оформлення дисертації відповідає вимогам МОН України, викладена послідовно від поставленої мети до висновків і пропозицій. Опубліковані наукові праці розкривають основний зміст дисертації.

Дисертаційна робота Абдуллаєва Вагіфа Ахмед огли на тему «Державна політика у сфері запобігання та протидії корупції: порівняння досвіду України та Азербайджанської Республіки» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р.). а її автор

заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування (галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»).

Офіційний опонент:

кандидат наук з державного управління, доцент,
старший викладач кафедри управління та
організації діяльності у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту
України (м. Харків).

Н.М.Карпеко

